

Vabariigi Valitsuse korralduse
„Nõusolek riigivara otsustuskorras tasuta kasutada andmiseks“
eelnõu seletuskiri

I Sissejuhatus

Korraldusega antakse Kliimaministeeriumile nõusolek reisiparvlaeva Wrangö (IMO number 9690690, laevakinnistusraamatu registri osa nr 1P13J02) kui riigivara vedajale otsustuskorras tasuta kasutada andmiseks, Prangli saarega ühenduse pidamiseks. Riigivara antakse kasutamiseks kuni viieks aastaks Viimsi Vallavalitsuse läbi viidava riigihanke tulemusel sõlmitava avaliku teenindamise lepingu alusel eraoperaatorile, liiniveo teostamiseks Leppneeme-Kelnase laevaliinil.

Käesoleva korralduse puhul on tegu uue Vabariigi Valitsuse nõusolekuga, jätkuna varasemale Vabariigi Valitsuse 15.03.2018 korraldusele nr 71 “Nõusolek riigivara otsustuskorras kasutada andmiseks”,¹ mille alusel anti samuti nõusolek anda kuni viieks aastaks vedajale samal laevaliinil kasutamiseks reisiparvlaev Wrangö.

II Eelnõu sisu

Reisiparvlaeva Wrangö ehitas Veeteede Ameti tellimisel (riigihanke viitenumbri 122974, CPV kood 34512100-0) Reval Shipbuilding OÜ ja selle ehitamist toetati Euroopa Regionaalarengu Fondist. Reisiparvlaev alustas Prangli saarega ühenduse pidamist 31.10.2013.

Vastavalt RVS § 19 lõike 2 punktile 1 võib valdkonna eest vastutav minister kinnisasja otsustuskorras kasutamiseks andmise otsustada üksnes Vabariigi Valitsuse nõusolekul. Seega on laeva kasutamiseks andmise otsustamisel taristuministri poolt eelnevalt vajalik Vabariigi Valitsuse nõusolek.

Vabariigi Valitsus on varasemalt andnud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile nõusoleku anda reisilaev Wrangö vedaja kasutusse (Viimsi Vallavalitsusega sõlmitava avaliku teenindamise lepingu alusel) kuni viieks aastaks 30.04.2013 korraldusega nr 247² ja seejärel veel kuni viieks aastaks 15.03.2018 korraldusega nr 71.

Viimase Vabariigi Valitsuse nõusoleku alusel on antud kaks ministri käskkirja: majandus- ja taristuministri käskkiri 29.10.2020 nr 213³ ning majandus- ja taristuministri käskkiri 06.05.2021 nr 106.⁴

Vabariigi Valitsuse 15.03.2018 korralduse nr 71 alusel antud reisiparvlaeva „Wrangö“ viieaastane kasutusperiood saab sel aastal läbi, sest majandus- ja taristuministri 06.05.2021 käskkirjaga nr 106 anti riigivara vedaja kasutusse kuni 31.10.2024. a. Seega on vajalik uue Vabariigi Valitsuse nõusoleku saamine esimesel võimalusel. Vahepeal on võimalik riigivara Vabariigi Valitsuse otsuseta anda vedaja kasutusse kuni üheks aastaks riigivaraseaduse § 19 lõike 4 punktist 1 ja RVS § 18¹ lõike 2 punkti 1 alusel.

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/320032018003>

² <https://www.riigiteataja.ee/akt/331052013003>

³ <https://adr.rik.ee/mkm/dokument/12266926>

⁴ <https://adr.rik.ee/mkm/dokument/12495486>

Vastavalt kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (edaspidi: KOKS) § 6 lõikele 1 ning ühistranspordiseaduse (ÜTS) § 19 lõike 1 punktile 5 on ühistranspordi korraldamine vallasisesel liinil omavalitsusüksuse ülesanne. ÜTS § 20 lõike 1 kohaselt saab vedajale avaliku teenindamise kohustuse panna avaliku teenindamise lepingu alusel. Seega tuli Viimsi Vallavalitsusel viia läbi menetlus avaliku teenindamise lepingu sõlmimiseks. Laevaühenduse kulud kaetakse vastavalt ÜTS § 25 lõike 1 punktile 3 ja sama paragrahvi lõikele 3 riiklikest vahenditest.

Juhindudes ÜTS § 19 lõike 1 punktist 5 ja § 21 lõikest 1, viib hankemenetluse läbi ja sõlmib tulevase vedajaga avaliku teenindamise lepingu Viimsi Vallavalitsus. Viimsi Vallavalitsus viis sel aastal läbi uue riigihanke „Kelnase-Leppneeme liinile vedaja leidmine“ (viitenumber 283032).¹ Liiniveo periood pidi algama 01.11.2024 ja kehtima 60 kuud. Kuna riigihankes tehtud hankija otsused on riigihangete vaidlustuskomisjonis vaidlustatud, ei ole selle hanke tulemusena avaliku teenindamise lepingut sõlmitud. Viimsi Vallavalitsus sõlmis 25.10.2024 OÜ-ga Spinnaker lühiajalise avaliku teenindamise otselepingu liini teenindamiseks 01.11.2024 – 30.04.2025 äramuutva tingimusega, mille kohaselt Leping kehtib eelnimetatud ajavahemikus, kuid mitte kauem kui riigihankes nr 283032 hankelepingu sõlmimiseni. Riigilaevastik andis reisiparvlaeva Wrangö avaliku teenindamise perioodiks vedaja OÜ Spinnaker kasutusse kliimaministri volituse alusel (kliimaministri 09.08.2023 käskkiri nr 1-2/23/337), lähtudes RVS § 19 lõike 4 punktist 1, mis viitab, et kinnisasja (reisiparvae Wrangö) võib Vabariigi Valitsuse otsuseta anda kasutusse riigivara valitseja kehtestatud korras, kui kinnisasja kasutatakse kuni üks aasta (RVS § 18¹ lg 2 p 1).

Vastavalt Vabariigi Valitsuse seaduse (edaspidi VVS) §105¹⁹ lõikele 3 on alates 01.07.2023 Kliimaministeeriumi valitsemisalas riigile kuuluvad veesõidukid (välja arvatud Kaitseväe ja Kaitseliidu veesõidukite registris olevad veesõidukid). Kliimaministri 13.11.2023 käskkirjaga nr 1-2/23/461 andis Transpordiamet üle² ja Kliimaministeeriumi hallatav riigiasutus Riigilaevastik võttis vastu Kliimaministeeriumi valitsemisel oleva merelaeva WRANGÖ. Lisaks andis kliimaminister oma 09.08.2023 käskkirjaga nr 1-2/23/337 Riigilaevastiku peadirektorile volituse otsustada riigivara kasutamiseks andmist oma tegevusvaldkonna piires. Riigilaevastiku 27. septembril 2024. a jõustunud uue põhimääruse § 8 lõike 1 punkt 4 näeb samuti ette, et Riigilaevastiku üheks ülesandeks on riigile kuuluvate parvlaevade, mille suhtes Riigilaevastik täidab riigivara valitsema volitatud asutuse ülesandeid, avaliku teenindamise kohustuse alusel liinivedu teostavale vedajale kasutusse andmine.

Riigivaraseaduse tähenduses kuulub reisiparvlaev Wrangö kui riigivara Kliimaministeeriumi valitsemisele ning reisiparvlaeva osas on volitatud asutuseks Riigilaevastik.³ Kasutusse andmise tingimused (edaspidi KAT) sõlmitakse seega Riigilaevastiku ja vedaja vahel. RVS § 20 lõike 1 kohaselt võib riigivara kasutamiseks anda tähtajatult või tähtajaliselt. Kasutamiseks andmise leping sõlmitakse samaks perioodiks kui sõlmitakse avaliku teenindamise leping ehk kuni 5 aastaks . Riigivara kasutamiseks andmise lepingu projekt on lisatud seletuskirjale.

¹ <https://riigihanked.riik.ee/rhr-web/#/procurement/7677024/general-info>

² VVS § 105¹⁷ lõige 3: Kõigis õigussuhetes, milles Eesti Vabariiki on esindanud Lennuamet, Maanteeamet või Veeteede Amet, on alates 2021. aasta 1. jaanuarist Eesti Vabariigi esindaja Transpordiamet.

³ Kliimaministri 13.11.2023 käskkirjaga nr 1-2/23/461 andis Transpordiamet üle ja Riigilaevastik võttis vastu Kliimaministeeriumi valitsemisel oleva merelaeva WRANGÖ

ÜTS § 20 lõige 3 võimaldab sõlmida avaliku teenindamise lepingu ja kasutamiseks andmise lepingu kuni 10 aastaks. Käesoleva eelnõu kohaselt antakse Vabariigi Valitsuse poolt nõusolek reisiparvlaeva kasutusse andmiseks kuni 5 aastaks.

Laeva tehnilist eksploatatsiooni jälgib Riigilaevastik, et kindlustada laeva kasutatamist viisil (nt laevale teostatakse parendustöid), mis tagab meresõiduohutuse. Kuna Riigikohtu lahendi 3-2-1-49-04 kohaselt on avaliku teenindamise leping oma olemuselt haldusleping, siis võib avaliku teenindamise lepingust tuleneva ülesande täitmiseks anda laeva vedajale kasutamiseks turupõhisest kasutustasust madalama tasu eest või tasuta (RVS § 18 lg 2 p 4). Teisisõnu tähendab see, et vedajal on kohustus kogu kasutuslepingu kehtivuse jooksul tagada reisiparvlaeva majanduslik säilimine ja tasuda kõik kulud, mis tulenevad reisiparvlaeva käitamisest, hooldamisest, korrashoiust, remondist, kindlustamisest ja muudest reisiparvlaeva säilimiseks tehtavatest toimingutest. Vedaja ehk vara kasutaja tasub seega kõik laeva hooldamise või remondiga seonduvad kulud. Nende kuludega pidi vedaja arvestama laeva operaatori hankes pakkumuse tegemisel. Liini opereerimise kulud katab teenuse tellija ehk praegusel juhul Viimis vald, kes saab selleks toetust ka riigieelarve kaudu.

KAT-i punkti 3.2 kohaselt on kasutajal õigus teostada või organiseerida vara kasutusse andja kirjalikul nõusolekul varale parendusi ja kasutusse andja hüvitab vara kasutajale põhjendatud juhtudel vara parendamise kulud. Nendeks on kulud, mis tõstavad pakutava teenuse kvaliteeti, meresõiduohutust või parandavad laevapereliikmete töö- ja olmetingimusi. Parenduste tegemise eelduseks on vara kasutusse andja nõusolek, mida saab anda vaid selleks eelarves vahendite olemasolu korral.

Järgnevalt on analüüsitud riigivara kasutusse andmist riigiabi kontekstis. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõikes 1 on riigiabi määratletud kui igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikide vahelist kaubandust. Euroopa Komisjoni teatises¹ on riigiabi mõiste avatud järgmiste elementide läbi: ettevõtja olemasolu, meetme omistatavus riigile, selle rahastamine riigi ressurssidest, eelise andmine, meetme valikulisus ning selle mõju konkurentstile ja liikmesriikide vahelisele kaubandusele. Käesoleval juhul on abi saajaks ettevõtja, kellele riigihanke menetluse tulemusena antakse üle kohustus teostada ühistransporti Prangli saare ja mandri vahel. Meede on omistatav riigile, kuna riigivara annab Vabariigi Valitsuse loal kasutusse riigiasutus (Kliimaministerium) oma allasutuse (Riigilaevastik) kaudu. Teatise (p 53) järgi võib ligipääsu andmine riigivarale ilma piisava turumääradele vastava tasuta kujutada endast riigituludest loobumist (ning eelise andmist). Antud juhul antakse avaliku teenindamise lepingut täitma asuvale ettevõtjale eelis, kuna riiklikest ressurssidest soetatud riigivara antakse talle kasutada tasuta (koos majandusliku säilitamise kohustusega). Kasutaja ei maksa riigivara kasutamise eest renti. Riigiabi mõistes on tegemist valikulise meetmega, kuivõrd riigivara ei anta kasutada kõikidele võimalikele ettevõtjatele, vaid ühele konkreetsele. Riigiabi peab avaldama vähemalt potentsiaalset mõju liikmesriikide vahelisele kaubandusele ja konkurentstile. Teatise (p 192) kohaselt on võimaliku mõju tõenäosus väiksem, kui majandustegevuse ulatus on väga väike (vähese tähtsusega abi). Samuti ei mõjuta liikmesriikide vahelist kaubandust selliste tegevuste toetamine, millel on vaid

¹ Komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses (ELT C 262, 19.07.2016, lk 1-50).

kohalik mõju. Kuna tegemist on vaid kohaliku mõjuga transpordiühenduse toetamisega ning antud majandustegevuse ulatus on väike, siis sellest tulenevalt võib eeldada, et hinnaettepaneku esemeks oleva transpordiühenduse korraldamisele sisuliselt puudub konkurents ning mõju piiriülestele investeeringutele on marginaalne.

Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõu ja seletuskirja koostas Kliimaministeeriumi nõunik Katarina Karpina (Katarina.Karpina@kliimaministeerium.ee), Rahandusministeeriumi ühisosakonna kinnisvaratalituse juhtivspetsialist kinnisvaratalituse juhataja ülesannetes Kristel Marksalu (kristel.marksalu@fin.ee) ning Riigilaevastiku õigus- ja hankeüksuse juht Katrin Andre (katrin.andre@kliimaministeerium.ee). Juriidilise ekspertiisi tegi Rahandusministeeriumi ühisosakonna õigustalituse juristLiis Seisonen (liis.seisonen@fin.ee).

Lisa. Riigivara kasutusse andmise tingimused (WRANGÖ KAT 2024).